

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Чорноморський державний університет ім. Петра Могили

Юридичний факультет

КУРС ЛЕКЦІЙ З КРИМІНАЛІСТИКИ

ОСНОВИ РОБОТИ ІЗ
ОСОБИСТІСНИМИ І РЕЧОВИМИ ДЖЕРЕЛАМИ
АНТИКРИМІНАЛЬНИХ ВІДОМОСТЕЙ

Випуск 181

Миколаїв – 2012

УДК 340.П+343.98
ББК 67.Х+67.620
К 93

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Чорноморського державного університету ім. Петра
Могили (протокол № 9(62) від 22.05.2008 р.).*

Рецензенти:

Басай В. Д., декан Івано-Франківського факультету Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., академік Академії наук Вищої освіти України, Заслужений юрист України, професор;

Стратонов В. М., декан юридичного факультету Херсонського державного університету, Заслужений юрист України, д-р юрид. наук, професор.

К 93

Курс лекцій з криміналістики. Лекція: Основи роботи із особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей / Т. О. Коросташова, Ю. О. Ланцедова, Ю. Д. Ткач, О. С. Тунтула ; [за наук. ред. О. А. Кириченка]. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2012. – Вип. 181. – 32 с. – (Авторська лекція).

Запропоновано ступеневий сутнісно-видовий поділ антикримінальних відомостей та їхніх речових джерел. Розглянуто ознаки і ступеневий сутнісно-видовий поділ особистісних джерел антикримінальних відомостей, а також сутність, послідовність та інші закономірності роботи з особистісними і речовими джерелами. Викладено ступеневий сутнісно-видовий поділ практичних дій з отримання і форми представлення, оцінки та використання антикримінальних відомостей.

Для студентів і викладачів юридичних вузів і практичних співробітників антиделіктних органів.

УДК 340.П+343.98
ББК 67.Х+67.620

© Коросташова Т. О., Ланцедова Ю. О.,
Ткач Ю. Д., Тунтула О. С., 2012.
© ЧДУ ім. Петра Могили, 2012.

ПЛАН-КОНСПЕКТ

проведення лекції

У процесі вивчення даної теми передбачено розглянути такі питання:

1. Ступеневий сутнісно-видовий поділ антикримінальних відомостей.
2. Поняття і ступеневий сутнісно-видовий поділ речових джерел антикримінальних відомостей.
3. Ознаки і ступеневий сутнісно-видовий поділ особистісних джерел антикримінальних відомостей.
4. Сутність, послідовність та інші закономірності роботи з особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей.
5. Ступеневий сутнісно-видовий поділ практичних дій з отримання і форми представлення антикримінальних відомостей.

ПИТАННЯ 1

Ступеневий сутнісно-видовий поділ антикримінальних відомостей

Дослідження позицій з приводу визначення сутності доказів [4, с. 176-217, 218-239] дало можливість С. А. Кириченку побачити існування двох концепцій із *вужького (процесуального нормативного) та широкого (міждисциплінарного криміналістичного та ордістичного, інформаційного) розуміння сутності доказу*, коли у першому випадку з'ясовується нормативна дефініція доказів, а у другому – їх сутність як різновиду антикримінальних відомостей [4, с. 168].

Узагальнення **близько 40 варіантів** широкого розуміння сутності доказів [4, с. 218-239] дозволило встановити наявність трьох етапів становлення і розвитку даного підходу: *початковий, сучасний і перспективний*, коли два останніх з етапів будуються на:

а) розмежуванні завдань споріднених методичних юридичних наук «Криміналістика» та «Ордістика», що мають розробляти складові частини відповідно гласної і негласної методики боротьби зі злочинами;

б) необхідності удосконалення правового регулювання ордістичної діяльності через поетапне прийняття Кодексу ордістичного судочинства України (за варіантом новітньої класифікації юридичних наук Т. О. Коросташової та О. С. Тунтули – Кодексу ордістичного судочинства України, який має розробити така процедурна юридична наука, як Ордістичне судочинство України) [7, с. 193-194].

Даний підхід та врахування позиції О. С. Тунтули із розмежування події (що не залежить від волі певної фізичної особи) і діяння злочину (яке обумовлене власне навмисними або необережними діями чи бездіяльністю такої особи) надає можливість будь-які відомості про факт (зовнішній чи внутрішній прояв ознак і властивостей людини та її діяння чи речового джерела, або події, у тому числі явища) у цілому чи його окрему сторону, що отримані від особистісних і за допомогою речових джерел і за наявності єдності таких їх основних юридичних властивостей, як значимість, законність, допустимість і доброякісність, вважати **антикримінальними відомостями** [4, с. 171], що **залежно від правового порядку отримання** мають *міждисциплінарний криміналістичний та ордістичний ступеневий сутнісно-видовий поділ* на:

а) **криміналістичні відомості**, коли для отримання аналогічних відомостей були застосовані складові частини гласної методики боротьби зі злочинами [4, с. 171-172];

б) **ордистичні відомості**, якщо такого роду відомості були отримані із застосуванням складових частин негласної методики боротьби зі злочинами.

Негласними технічними засобами є такі, які початково розроблені для прихованого використання, і звичайними – які тільки застосовуються за негласною методикою, що також визначає сутність розмежування названих видів антикримінальних відомостей.

Ці відомості мають й подальший сутнісно-видовий поділ, коли **криміналістичні відомості за правовим порядком отримання** поділяються на:

а) **основні докази**, якщо криміналістичні відомості були отримані у передбаченому КПК України порядку;

б) **орієнтовні відомості**, якщо отримання криміналістичних відомостей відбувалося з порушенням вимог КПК України чи у позапроцесуальній діяльності.

Ордистичні ж відомості за вказаним підходом можуть бути представлені:

а) **допоміжними доказами**, якщо негласні відомості були отримані із дотриманням вимог перспективного кодексу ордо-регламентного судочинства України;

б) **хибними відомостями**, якщо негласні відомості були отримані із порушенням вимог вказаного кодексу.

Поділ за сучасним етапом розвитку широкого розуміння доказу і відсутністю нового – Кодексу ордо-регламентного судочинства України спрощений: криміналістичні (доказові, орієнтовні) та ордистичні відомості.

У свою чергу, антикримінальні відомості є частковим проявом поділу антиделіктних відомостей на антикримінальні та інші антиделіктні відомості, що більш правильно пов'язувати з відомим поділом правопорушень на злочини (паразлочини – коли немає належного суб'єкта, тобто коли суспільно небезпечне діяння вчинене неосудним, обмежене осудним чи особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності) та проступки (парапроступки – за аналогічних підстав), коли будь-які відомості про факт (зовнішній чи внутрішній прояв ознак і властивостей людини та її діяння чи речового джерела, або події, у тому числі явища) у цілому, що мають значення для боротьби з адміністративними, дисциплінарними, цивільними (семантично точніше – де-факто

майновими) та арбітражними (де-юре майновими) проступками чи парaproступками, можуть називатися іншими антиделіктними відомостями.

Подальший сутнісний поділ кожного із видів антикримінальних відомостей можливий у контексті удосконалення класифікацій доказів на прямі і непрямі, обвинувальні, виправдувальні та ін. [4, с. 172].

Виділяють також мікрооб'єктологічну (О. А. Кириченко), одорологічну (В. Д. Басай та ін.), вербальну (Л. Д. Удалова) та іншу інформацію, що має бути підпорядковано ступеневому сутнісно-видовому поділу, і названі види інформації, залежно від порядку отримання, можуть бути визнані в якості криміналістичних, оперативно-розшукових, орієнтовних чи хибних відомостей або основних чи допоміжних доказів [4, с. 172-173].

Потребує удосконалення принцип використання доказів, коли рішення головного суб'єкта, що обмежує права і свободи громадянина, має ґрунтуватися відповідно до внутрішнього переконання на всебічному, повному, об'єктивному і безпосередньому розгляді всіх обставин та матеріалів і належної оцінки як прямих, так і непрямих основних та допоміжних доказів у сукупності, без надання певному доказу наперед встановленої сили.

Випадки використання орієнтуючих відомостей варто обмежити оцінкою доказів або інших видів антикримінальних відомостей і цілями забезпечення якісного, раціонального та ефективного ведення боротьби з певним злочином.

Дії з отримання хибних відомостей треба визнати суспільно небезпечними, а використання цих відомостей у боротьбі зі злочинами з будь-якою ціллю – заборонити [4, с. 173].

Більш детально специфіку використання різних видів антикримінальних відомостей можна пояснити через наступне розкриття сутності додаткових юридичних властивостей доказів – узгодженості і достатності сукупності доказів для прийняття проміжних і остаточних процесуальних рішень головного суб'єкта:

1. *Достатність сукупності доказів*, тобто, для прийняття будь-якого (проміжного, остаточного) процесуального рішення у наявності повинна бути сукупність доказів, яка має бути достатньою, щоб сформувані у антиделіктолога через належну узагальнюючу оцінку даної сукупності доказів внутрішнього переконання у тому, що таке рішення може бути прийнято.

При прийнятті проміжного рішення у формуванні внутрішнього переконання антиделіктолога поряд з доказами можуть враховуватися

й орієнтовні відомості, у той час як прийняття будь-якого остаточного рішення [обвинувального, виправдувального чи нейтрального вироку, постанови слідчого, прокурора чи судді або ухвали суду про припинення провадження по справі як реабілітуючих, так і nereабілітуючих підстав, постанови судді чи ухвали суду про припинення провадження по справі із застосуванням до парaprичетного (малолітнього – від 11 років) примусових заходів виховного характеру або до парaperеслідуваного (неосудна особа) примусових заходів медичного характеру] має ґрунтуватися лише на наявній сукупності доказів, яка і має бути для цього достатньою.

Хибні відомості як різновид ординстичних відомостей за новітньою концепцією теорології антиделіктних відомостей не можуть бути враховані при прийнятті будь-якого не тільки процесуального, а й іншого позапроцесуального рішення, у тому числі й у контексті проведення суто ординстичної діяльності, оскільки сам факт отримання таких відомостей має вважатися злочином (паразлочином) із таким достатньо суттєвим покаранням, щоб таких випадків було як можна менше.

Водночас, якщо говорити про прийняття процесуальних рішень за наявності новітнього Кодексу ордин-регламентного судочинства України, а, як наслідок, і за наявності за новітнім видовим поділом антикримінальних відомостей і додаткових доказів (різновиду ординстичних відомостей), то сукупність доказів, достатня для прийняття процесуального рішення, вже має складатися як із основних, так із додаткових доказів.

2. Узгодженість сукупності доказів. оскільки за наявності у сукупності доказів суперечності одних доказів іншим неможливо сформуванати внутрішнє переконання головного суб'єкта про необхідність прийняття остаточного процесуального рішення.

Тому, перш ніж приймати таке рішення, антиделіктолог має докласти через належну оцінку, а за необхідності й проведення повторних чи додаткових, перш за все, де-факто процесуальних дій, у тому числі із отримання додаткових доказів, усіх зусиль, щоб у наявній сукупності доказів усі докази були узгоджені між собою. Це ж можливо лише тоді, коли з двох суперечливих доказів антиделіктолог лише мотивованим рішенням визнає один з них достовірним (обвинувальним, виправдувальним, умовно нейтральним) і залишить його поміж інших доказів, а інший – недостовірним і переведе його у ранг резервних доказів (див. питання 2.3).

Прийняття проміжних процесуальних рішень може бути обґрунтоване і недостатньо повною чи узгодженою сукупністю доказів з відповідною

компенсацією недостатку належних доказів іншими повноцінними видами антикримінальних відомостей. Адже ж у такому разі у антиделіктолога є час до прийняття остаточного процесуального рішення наявні інші види відомостей перевести у ранг доказів чи за допомогою інших видів антикримінальних відомостей вийти на шляхи отримання повноцінних додаткових доказів.

ПИТАННЯ 2

Поняття і ступеневий сутнісно-видовий поділ речових джерел антикримінальних відомостей

Розглянувши біля 60 варіантів визначення сутності і видового поділу речових джерел [4, с. 336-383], С. А. Кириченко дійшов висновку про те, що переважна більшість авторів (В. Я. Дорохов, Л. М. Карнеєва, В. К. Лисиченко, Д. А. Лопаткин, Є. Д. Лук'янчиков, В. Т. Маляренко, Г. М. Міньковський, М. М. Михеєнко, Б. І. Пінхасов, Р. Д. Рахунов, М. В. Салтєвський, М. О. Селіванов, С. М. Стахівський, В. Г. Танасевич, М. А. Чельцов, С. А. Шейфер, О. О. Ейсман та ін.) розуміє дану проблему у контексті процесуального законодавства як неподільні речові джерела, коли єдиним словосполученням «речові докази» у ст. 78 КПК України і ст. 161 Проекту КПК від 12.10.2005 р. або як просто «речі» у ст. 93 Проекту КПК від 10.03.2009 р., а також як «документи» у ст. 83 КПК України, ст. 94 Проекту КПК від 10.03.2009 р. і ст. 164 Проекту КПК від 12.10.2005 р., з одного боку, іменується все можливе розмаїття подібного роду об'єктів із загальною процесуальною регламентацією, що практично виконати неможливо, і це спонукає до різного роду порушень; а з іншого – презентується певний перелік предметів, що зазвичай зустрічаються у такій якості на практиці й іноді розглядаються як видовий поділ речових доказів залежно від їх зв'язку з діянням злочину.

Підтримавши і вдосконаливши викладені у літературі новації, коли, з одного боку, основна увага була приділена обґрунтуванню положення про те, що речові джерела доказів за характером і способом фіксації антикримінальних відомостей мають поділятися на дві великі групи – трасосубстанції і документи, а перші, окрім цього, ще на траси і субстанції, а з іншого боку, пропонувався детальний видовий поділ трасосубстанцій (О. А. Кириченко) і документів (О. А. Кириченко, С. М. Стахівський та ін.) із належним удосконаленням процесуальної регламентації роботи з кожним із їх різновидів, С. А. Кириченко дійшов висновку про те, що з криміналістичної точки зору під **речовими джерелами антикримінальних відомостей** треба розуміти різного роду матеріальні об'єкти, вивчення зовнішніх і внутрішніх проявів яких має значення для правильного вирішення справи (якісного, ефективного і раціо-

нального ведення боротьби з певним злочиним), а характер цих проявів та особливості отримання відомостей означають їх поділ на трасосубстанції і документи [4, с. 179].

Сутність антиделіктних слідів, трас і субстанцій розглядається в окремій лекції, присвяченій основам слідознавства (див. лекцію 8). Тому зараз варто зупинитися на сутнісно-видовому поділ трасосубстанцій і документів, коли О. А. Кириченко і С. А. Кириченко пропонують **видовий поділ трасосубстанцій** на:

1. **Макрооб'єкти** (документування та інші дії зі збирання та особистого дослідження яких через їх звичайні розміри та інші властивості головні суб'єкти можуть здійснити без застосування збільшувальних засобів і залучення спеціальних знань у формі експертизи) [2, с. 284; 3, с. 294; 4, с. 161].

2. **Мікрооб'єкти** (аналогічні дії з якими через їх незначні розмірні характеристики головні суб'єкти можуть здійснити лише із застосуванням позалабораторної збільшувальної техніки, але без залучення спеціальних знань у формі експертизи) [2 с. 284; 3, с. 294-295; 4, с. 161-162].

3. **Ультрамикрооб'єкти** (мізерні розмірні характеристики яких обумовлюють необхідність застосування лабораторних збільшувальних засобів і залучення спеціальних знань у формі експертизи) [2 с. 284; 3, с. 295; 4, с. 162].

4. **Ультраоб'єкти** (невидимі в силу ще мізерніших розмірних характеристик навіть у мікроскоп, а тому їх дослідження можливе лише за допомогою опосередкованих методів якісного або кількісного аналізу та із залученням спеціальних знань у формі експертизи) [2, с. 285; 3, с. 295; 4, с. 162].

5. **Параоб'єкти** (що мають небезпечні для здоров'я або життя людини властивості, а тому вказані дії відносно них можуть бути проведені лише із залученням спеціальних знань у формі експертизи) [2, с. 285; 3, с. 295; 4, с. 162].

6. **Латентнооб'єкти** (невидимі в силу не мізерних розмірних характеристик, а з інших причин: позапорогова яскравість, кольорні та інші характеристики даного об'єкта або його носія, прихованість за шаром іншої речовини та ін., що обумовлює аналогічну необхідність залучення спеціальних знань у формі експертизи) [3, с. 295; 5, с. 162-163].

Після виконання наказаних у кодексі особливостей роботи з кожним із них трасосубстанції повинні залучатися в якості відповідно **макроречових, мікроречових, ультрамікроречових, ультраречових, параречових** або **латентноречових джерел доказів** [5, с. 180]. Сутність і різновиди

мікрооб'єктів розглядаються в окремій лекції, присвяченій основам мікрооб'єктології (див. лекцію 5).

Пропонується передбачити у КПК України окрему статтю – «**Різновиди документів**», яка, з урахуванням позиції О. С. Тунтули щодо розмежування діяння злочину і події, повинна мати таку редакцію:

1. **Документи** – речові джерела доказів, які містять у собі візуальні або звукові відомості про ознаки чи властивості людини та її діяння чи речового джерела або про подію, у тому числі й явище, у цілому або їх окремі сторони у вигляді певних знаків, символів та інших формалізованих зображень чи різного роду візуальних образів, що не є трасами, або звукових сигналів (звуків).

2. Залежно від характеру і способу фіксації, зміни, зберігання та отримання такого роду відомостей, документи можуть виглядати як:

2.1. **Письмодокументи** – документи, які представлені рукописними, машинописними, комп'ютерними, друкарськими та іншими текстами письмової мови, у необхідних випадках – з відповідними реквізитами: штампами, печаткою, підписами та іншими засвідчувальними засобами.

2.2. **Образодокументи** – документи у вигляді різноманітних планів, таблиць, схем, малюнків, картин та інших графічних і художніх зображень різного роду речових джерел.

2.3. **Фотодокументи** – документи, які представлені фотоплівками, діафільмами, діапозитивами, фотографіями та іншими подібного роду світлофотоносіями.

2.4. **Кінодокументи** – документи у вигляді кіноплівок та інших носіїв кінопродукції.

2.5. **Відеодокументи** – документи, які можуть бути представлені плівками, дисками та іншими носіями відеозапису.

2.6. **Аудіодокументи** – документи у вигляді магнітофонних чи диктофонних плівок, лазерних дисків та інших носіїв звукозапису.

2.7. **Голографідокументи** – документи, що являють собою різноманітні голографічні (тривимірні) зображення речових джерел.

2.8. **Пластикодокументи**, тобто документи у вигляді пластикових свідоцтв, посвідчень, банківських карток та інших подібних носіїв.

2.9. **Електрографідокументи** – документи, які можуть бути представлені ксерокопіями, факсокопіями та іншими електрографічними копіями документів та інших речових джерел.

2.10. **Електроннодокументи** – документи у вигляді електронних записників, пейджерів та інших подібного роду окремих чи вмонтованих в інші пристрої електронних носіїв.

2.11. **Комп'ютеродокументи** – документи, які є твердими або гнучкими дисками (дискетами), лазерними дисками та іншими носіями комп'ютерних записів.

2.12. **Полідокументи**, що поєднують у собі декілька названих різновидів документів.

2.13. **Інші види документів**, які можуть з'явитися у міру розвитку інформаційних технологій [4, с. 184-185].

ПИТАННЯ 3

Ознаки і ступеневий сутнісно-видовий поділ особистісних джерел антикримінальних відомостей

Розгляд законодавчого врегулювання і понад 70 точок зору з приводу сутності і видового поділу особистісних джерел [4, с. 298-335] дає підстави визнати правильними намагання О. А. Кириченка визначити основні ознаки і різновиди такого роду джерел та їх лаконічну дефініцію.

Ознаками особистісних джерел є:

а) наявність у головного суб'єкта антикримінального судочинства припущення про те, що у пам'яті певної особи могли зберегтися певні відомості, які можуть мати значення для правильного вирішення певної кримінальної справи (ведення боротьби з конкретним злочином);

б) осудність чи обмежена осудність даної особи;

в) знаходження особи у свідомому стані.

Не можна погодитися з позицією С. В. Томіна про те, що майбутні особистісні джерела повинні мати здатність адекватно передавати певні відомості головному суб'єкту [9, с. 71-72, 175], оскільки неадекватність сприйняття потерпілим, підозрюваним чи очевидцем навколишнього середовища сама по собі може мати значення для боротьби з певним діянням злочину [4, с. 177].

Нижньої межі віку особистісного джерела фактично немає. Важливо лише те, щоб відомості малолітньої особи мали певне антиделіктне значення і щоб не існувало іншого способу їх отримання, оскільки будь-яке спілкування із малолітнім у контексті обставин діяння злочину несе в собі негативний вплив на його розвиток [4, с. 177].

Викликає заперечення позиція С. В. Томіна визнати перепорою для визнання людини особистісним джерелом належність відомостей, якими вона володіє, до професійної таємниці [9, с. 16], оскільки тут, як й у випадку із банківською, комерційною і державною таємницями та ін., з'являється лише особливий порядок отримання такого роду відомостей [4, с. 177].

Виходячи з цього, під *особистісними джерелами антикримінальних відомостей* правильніше розуміти осудних чи обмежено осудних

осіб, які знаходяться у свідомому стані і у пам'яті яких за припущенням головного суб'єкта могли зберегтися такі відомості про факт (зовнішній чи внутрішній прояв ознак і властивостей людини та її діяння чи речового джерела, або події, у тому числі явища) у цілому чи його окрему сторону, що мають значення для якісного, ефективного і раціонального ведення боротьби з певним злочином» [2, с. 176].

Дослідження наявних варіантів видового поділу особистісних джерел [О. А. Кириченко, Г. М. Мінковський, І. Л. Петрухін, Р. О. Савонюк, С. В. Томін, П. П. Якімов та ін.] і класифікації суб'єктів кримінального судочинства [С. А. Альперт, В. Д. Арсеньєв, А. Р. Белкін, В. П. Божєв, В. І. Галаган, В. Г. Даєв, Е. С. Зеліксон, Ц. М. Каз, О. Ф. Куцова, О. С. Ландо, М. М. Михеєнко, О. Б. Муравін, Р. Д. Рахунов, А. П. Рижаків, А. І. Сергеев, М. С. Стахівський, М. С. Строгович, І. В. Тиричев, Л. Т. Ульянова, Ф. М. Фаткуллін, О. Г. Яновська та ін.], у тому числі й за п. 6 ст. 32 КПК України і п. 46, 47 і 56 ч. 1 ст. 6 Проекту КПК від 12.10.2005 р. [4, с. 298-335], дало підстави С. А. Кириченку запропонувати у порядку пояснення основних термінів кодексу **класифікацію суб'єктів кримінального (точніше – антикримінального) судочинства**, яка (з урахуванням уточнення О. С. Тунтулою найменувань підвидів потерпілого на основі термінів «де-факто» і «де-юре» та ін.) може виглядати таким чином:

1. **Головні суб'єкти** – особи, відповідальні за безпосереднє, об'єктивне, всебічне і повне з'ясування всіх обставин діяння злочину [дізнавач, начальник органу дізнання, слідчий, слідчий суддя, керівник слідчої групи, начальник слідчого підрозділу, прокурор, суддя та у відомому сенсі – експерт і керівник експертної установи].

2. **Допоміжні суб'єкти** – особи, які мають сприяти виконанню цих завдань [державний обвинувач, захисник, поняті, перекладач, спеціаліст, особливі учасники де-факто і де-юре процесуальних дій, представник пенітенціарного закладу, представник служби у справах неповнолітніх, зберігач описаного майна чи речових джерел доказів, реалізатор речових джерел доказів, поручитель, заставадавець, секретар судового засідання, судовий розпорядник].

3. **Особистісні джерела доказів**, які, у свою чергу, поділяються на тих, які:

3.1. Отримують докази (експерт).

3.2. Відстоюють свої права (потерпілий: де-факто потерпілий, де-факто парাপотерпілий, де-юре потерпілий, де-юре парাপотерпілий; переслідуваний: підозрюваний, обвинувачений, підсудний, засуджений).

виправданий, причетний, парaprичетний, парaпереслідуваний; їх законні представники; у частині відшкодування збитків – цивільний позивач, цивільний відповідач, третя особа із самостійними вимогами, третя особа без таких вимог та їхні представники].

3.3. Є власне джерелом (свідок: очевидець, параочевидець, парасвідок).

3.4. Із невизначеним статусом (заявник) [5, с. 177-178].

Перші дві групи суб'єктів також можуть виступати в якості особистісного джерела, але втрачають попередній статус.

В окремих нормах КПК України мають бути викладені лаконічні визначення ступеневого сутнісно-видового поділу як особистісних, так і речових джерел, що може бути зроблено щодо кожного із процесуальних видів і підвидів особистісних джерел та з урахуванням удосконалення О. С. Тунтулою (підвидів потерпілого із використанням термінів «де-факто» та «де-юре»; винесення нейтрального вироку щодо причетного, відмежування діяння злочину від події як юридичного факту, що не залежить від волі певної фізичної особи, та ін.) таким чином:

1. **Заявник** – особа, яка звернулася до антиделіктного органу із заявою чи повідомленням про діяння злочину, що готується чи триває, або про вже вчинене діяння злочину.

2. **Свідок** – особа, відносно якої головний суб'єкт не має обґрунтованих відомостей про її участь у діянні злочину, яка не потерпіла від цього діяння і зберігає у пам'яті будь-які відомості, що мають значення для правильного вирішення справи, і за способом сприйняття і змістом яких такого роду особи поділяються на:

2.1. **Очевидця** – особу, яка на власні очі спостерігала обставини готування чи вчинення злочину або приховування його слідів, яка не несе відповідальності за недонесення чи яка повідомила антиделіктні органи про обставини даного діяння.

2.2. **Параочевидця** – аналогічну особу, яка знає про вказані обставини з інших джерел.

2.3. **Парасвідка** – особу, яка може дати показання щодо будь-яких інших значимих для правильного вирішення справи фактів (обставин).

3. **Потерпілий** – фізична особа, якій діянням злочину завдано фізичної, майнової чи моральної шкоди, або юридична особа, якій при цих же обставинах завдано майнової чи моральної шкоди, по відношенню до якої і до сприйняття процесу її заподіяння такого роду особи поділяються на:

3.1. **Де-факто потерпілого** – особу, якій діянням злочину така шкода заподіяна безпосередньо і яка свідомо спостерігала дане діяння.

3.2. *Де-факто парাপотерпілого* – особу, якій діянням злочину така шкода заподіяна безпосередньо, але яка у силу несвідомого стану чи неосудності, відсутності на місці та з інших причин не могла свідомо спостерігати дане діяння.

3.3. *Де-юре потерпілого* – особу, якій діянням злочину така шкода заподіяна опосередковано, яка визнана потерпілим у силу закону і яка не спостерігала дане діяння.

3.4. *Де-юре парাপотерпілого* – особу, якій діянням злочину така шкода заподіяна опосередковано, яка визнана потерпілим у силу закону, але яка на власні очі спостерігала дане діяння.

4. **Представник потерпілого** – особа, яка представляє інтереси потерпілої юридичної особи чи померлої, малолітньої, неповнолітньої, обмежено недієздатної або недієздатної потерпілої фізичної особи.

5. **Цивільний позивач** – фізична чи юридична особа, якій діянням злочину завдано майнової чи моральної шкоди, у зв'язку з чим вона як потерпілий заявила позов про відшкодування збитків, або інша особа, у т. ч. і прокурор, яка пред'явила такий позов в інтересах держави чи вмерлого потерпілого, малолітнього, неповнолітнього або осіб, визнаних у встановленому порядку недієздатними чи обмежено дієздатними, а також інших осіб, які за станом здоров'я чи з інших поважних причин самостійно не можуть захистити майнові права.

6. **Представник цивільного позивача** – особа, яка представляє інтереси юридичної особи чи померлої, малолітньої, неповнолітньої, обмежено недієздатної або недієздатної фізичної особи, які подали позов про відшкодування заподіяної діянням злочину шкоди.

7. **Переслідуваний** – особа, відносно якої у головного суб'єкта є обґрунтовані відомості про вчинення нею певного діяння злочину, із початком і ступенем доведеності чого у передбаченому даним Кодексом порядку процесуальний статус вказаної особи змінюється на:

7.1. *Підозрюваного* – з початку доказування такого роду обставин за базисним, спеціальним чи частковим предметом доказування шляхом проведення будь-якої де-факто чи де-юре процесуальної дії, у т. ч. порушення щодо даної особи кримінальної справи, допиту переслідуваного з приводу цих обставин чи проведення з ним з цього приводу будь-якої іншої де-факто чи де-юре процесуальної дії, затримання особи по підозрі у вчиненні конкретного діяння злочину чи застосування щодо неї запобіжного заходу.

7.2. *Обвинуваченого* – із доведенням вини переслідуваного у вчиненні складу конкретного діяння злочину, у силу чого невідкладно має бути винесена постанова про пред'явлення їй обвинувачення.

7.3. **Підсудного** – із завершенням процедури доведення всіх обставин і судової підготовки, необхідних для правильного судового розгляду кримінальної справи, що обумовлює невідкладне призначення справи для такого розгляду.

7.4. **Засудженого** – із винесенням остаточного слідчого чи судового рішення про винність переслідуваного (постанови про закриття провадження по справі із nereабілітуючих обставин, передбачених певними нормами даного Кодексу; обвинувального вироку).

7.5. **Виправданого** – із постановлянням остаточного слідчого чи судового рішення про невинність переслідуваного (постанови про закриття справи провадженням із реабілітуючих обставин, передбачених певними нормами даного Кодексу; чи виправдувального вироку).

7.6. **Причетного** – із винесенням остаточного слідчого рішення про припинення на підставі такої норми даного Кодексу провадження по справі за недоведенням вини переслідуваного або за аналогічних підстав судового рішення у вигляді нейтрального вироку, коли всі можливості для формування переконання головного суб'єкта про винність або невинність особи вже вичерпані.

7.7. **Парапричетного** – із винесенням остаточного судового рішення про застосування примусових заходів виховного характеру щодо особи, яка скоїла суспільно небезпечне діяння (паразлочин), але не досягла віку кримінальної відповідальності.

7.8. **Парапереслідуваного** – із винесенням остаточного судового рішення про застосування примусових заходів медичного характеру щодо особи, яка скоїла суспільно небезпечне діяння (паразлочин), але за висновком стаціонарної судово-психіатричної експертизи визнана неосудною чи обмежено осудною.

8. **Цивільний відповідач** – особа, злочинним діянням якої завдано майнової чи моральної шкоди фізичній чи юридичній особі або державі, а також інші фізичні чи юридичні особи, які в силу закону несуть майнову відповідальність за шкоду, заподіяну злочинним діянням малолітньої особи або неповнолітнього переслідуваного, обмежено осудної чи неосудної особи.

9. **Представник цивільного відповідача** – особа, яка представляє фізичну чи юридичну особу або державу як цивільного відповідача.

10. **Третя особа із самостійними вимогами** – особа, яка виступає на стороні цивільного позивача чи цивільного відповідача і заявляє у контексті обставин позову самостійні вимоги.

11. **Третя особа без самостійних вимог** – особа, яка виступає на стороні цивільного позивача чи цивільного відповідача і не заявляє у контексті обставин позову самостійні вимоги.

12. **Представник третьої особи** – особа, яка представляє фізичну чи юридичну особу або державу як третю особу із самостійними вимогами або без таких вимог на стороні цивільного позивача чи відповідача.

13. **Експерт** – особа, яка у встановленому даним Кодексом порядку провела експертне дослідження, і з приводу цього у головного суб'єкта антикримінального судочинства та інших учасників судового засідання виникає необхідність отримати від неї додаткові пояснення [5, с. 181-184 та ін.].

ПИТАННЯ 4

Сутність, послідовність та інші закономірності роботи з особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей

Дослідження *близько 500 наявних точок зору* [6, с. 86-295] дозволило Ю. О. Ланцедовій встановити **міждисциплінарну криміналістичну (процесуальну, парапроцесуальну) та ординстичну природу роботи з особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей** [6, с. 72], сутність, послідовність та інші закономірності якої складають наступні сім взаємопов'язаних і внутрішньо детально структурованих етапів аналітичної і практичної діяльності:

1. З'ясування сутності, послідовності та інших закономірностей роботи із особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей.

2. Взаємопов'язані версіювання [висунення (побудова), аналіз, динамічний розвиток і перевірка версій], планування, організація та забезпечення роботи з цими джерелами.

3. Встановлення [пошук, виявлення (констатація автентичності, індивідуалізація), розшук, зустріч] особистісного джерела чи збирання [пошук, виявлення (констатація автентичності, індивідуалізація), розшук, одержання, закріплення, вилучення, упаковка, зберігання, транспортування] речових джерел, витребування довідок та отримання зразків речових джерел для порівняльного дослідження.

4. Отримання від особистісного чи за допомогою речового джерела відомостей про факт у цілому (зовнішній чи внутрішній прояв ознак і властивостей людини та її діяння чи речового джерела, або події, у тому числі явища) чи його певний бік через проведення окремих де-факто процесуальних (слідчих, судових, експертних) і парапроцесуальних дій або ординстичних заходів, їх комбінацій.

5. Оцінка даних відомостей (визначення через аналітичну діяльність чи проведення за необхідності певних де-факто та де-юре процесуальних і парапроцесуальних дій значимості, законності, допустимості і добро-якісності цих відомостей, їх узгодженості і достатності в сукупності з

іншими відомостями для розв'язання певного завдання щодо правильного вирішення антикримінальної справи).

6. Використання вказаних відомостей (вибір доказових фактів, групування доказів та інших видів антикримінальних відомостей та оперування ними при обґрунтуванні чи спростуванні фактів та обставин базисного, спеціального чи часткового предмета доказування і виділених доказових фактів як ланцюжкових тез даного доказування, прийнятті проміжного та остаточного процесуального рішення).

7. Документування версіювання, планування, організації, забезпечення та обставин встановлення особистісних чи збирання речових джерел, отримання від них антикримінальних відомостей, їх оцінки і використання.

При цьому третій, четвертий, п'ятий і шостий з названих етапів є основними, а решта – наскрізними. Перший з наскрізних етапів (з'ясування сутності, послідовності та інших закономірностей роботи із особистісними і речовими джерелами) складає інформаційно-довідкову; другий (взаємопов'язане версіювання, планування та організація) – забезпечуючу, і сьомий (документування) – засвідчувальну основу ефективного, раціонального і якісного проведення кожного з основних етапів з цими джерелами [7, с. 190-191].

Враховуючи викладене, доцільно акцентувати увагу на тому, що, по-перше, дана послідовність стосується лише дій із отримання антикримінальних відомостей (третій етап), у той час як антикримінальне судочинство складається ще із дій щодо забезпечення дотримання процедури даного судочинства. По-друге, у цій послідовності вказані й такі важливі для характеристики криміналістичної та ордістичної діяльності категорії, як: а) пошукові дії, тобто дії, спрямовані на встановлення поміж існуючого розмаїття людей і матеріальних об'єктів, тих з них, які можуть стати відповідно особистісним чи речовим джерелом антикримінальних відомостей; б) розшукові дії, тобто дії, спрямовані на встановлення місцезнаходження особистісного чи речового джерела антикримінальних відомостей з відомими індивідуальними ознаками; в) забезпечуючі дії, що складаються із взаємопов'язаного версіювання, планування та організації роботи з такого роду джерелами зокрема та антикримінального судочинства взагалі, коли в контексті організації такої роботи мають проводитися і дії з матеріально-технічного та іншого забезпечення; г) оцінюючі дії; д) використовуючі дії; е) документуючі дії. Зрозуміло, що всі ці дії складають основу, як криміналістичної (процесуальної, парапроцесуальної), так й ордістичної діяльності, подальше розмежування якої більш правильно провести з урахуванням уже наступних концепцій О. С. Тунтули.

ПИТАННЯ 5

Ступеневий сутнісно-видовий поділ практичних дій з отримання і форми представлення антикримінальних відомостей

Уточнення дій з отримання антикримінальних відомостей, сутності, вичерпного переліку і найменування де-факто процесуальних дій із отримання і форми представлення такого роду відомостей в антикримінальному судочинстві краще за все зрозуміти на підставі запропонованої О. С. Тунтулою наступної нової редакції третьої-сьомої частин **статті 65 чинного КПК України** та відповідних статей проекту даного кодексу:

«(3) Докази мають право отримувати слідчий, у т. ч. дізнавач і прокурор, та суддя (колегія суддів), а в порядку виключення, передбаченого ч. 4 даної статті, – й експерт, шляхом проведення де-факто слідчих дій: оформлення явки з повинною про скоєння діяння злочину; отримання усної заяви або письмового повідомлення про вчинений злочин чи про його підготовку; затримання і допит переслідуваного; допит свідка, потерпілого, переслідуваного, цивільного позивача, цивільного відповідача, третьої особи із самостійними вимогами або без них, представника переслідуваного, потерпілого, позивача, відповідача і третьої особи, експерта; очної ставки між указаними особистісними джерелами; пред'явлення обвинувачення і допит обвинуваченого; уточнення та/чи перевірки показань свідка, переслідуваного та потерпілого на місці; експерименту з названими особистісними джерелами і без них, пред'явлення для пізнання трасосубстанції, документа, свідка, потерпілого або переслідуваного; обстеження (огляду, особистого дослідження) місця діяння, місцевості, приміщення, транспортного засобу, трупа людини, тіла живої людини, документа або іншої трасосубстанції; екстугмації трупа; обшуку приміщення, місцевості, транспортного засобу та особистісного джерела; виїмки трасосубстанції чи документа; накладення арешту на кошти та інше майно і передачу останнього на зберігання; контролю засобів зв'язку; оголошення розшуку обвинуваченого; отримання зразків на експертизу; а також аналогічних де-факто судових дій» [13, с. 96-97].

«(4) Якщо отримання доказів вимагає залучення спеціальних знань, то з цією метою призначається і проводиться експертиза».

«(5) Обстеження (огляд, особисте дослідження) місця діяння, а з санкції прокурора й будь-яке інше з названих де-факто процесуальних дій можуть бути проведені до порушення справи, якщо без цього не можна отримати відомості про наявність чи відсутність в діянні ознак злочину або обставин, що виключають провадження по справі».

«(6) Допомогу головному суб'єкту кримінального судочинства в отриманні доказів мають право надавати будь-які фізичні та юридичні особи, у т. ч. представники сторони захисту чи обвинувачення, через: а) добровільну видачу тих значущих для справи речових джерел, які знаходяться в їх володінні; б) повідомлення про вірогідне або реальне місцезнаходження того матеріального об'єкта або особи, які можуть виступити у даній справі відповідно як речове або особистісне джерело; в) якщо вони стали суб'єктом даного судочинства, й шляхом постановки питань чи заяви клопотання з корегування безпосередньо процесу отримання такого роду відомостей або відповідної процедури судочинства».

«(7) Слідчий представляє докази у формі протоколу де-факто слідчої дії, суддя чи колегія суддів – журналу судового засідання, експерт чи комісія експертів – висновку експертизи та у передбачених кодексом випадках чи за вказівкою ініціатора дослідження й протоколу експертизи, а узагальнююча оцінка і використання такого роду відомостей здійснюються суб'єктами кримінального судочинства у передбачених кодексом випадках у формі: а) постанови для будь-яких рішень слідчого і прокурора і проміжних рішень судді чи колегії суддів; б) обвинувального, виправдувального чи нейтрального вироку; в) ухвали судді чи колегії суддів для інших остаточних рішень; г) клопотання зацікавленої особи про прийняття дізнавачем, слідчим, прокурором чи суддею (колегією суддів) певного процесуального рішення; г) скарги даної особи на діяння, у т. ч. й рішення, названих суб'єктів; д) скарги уповноважених кодексом суб'єктів про перегляд судового рішення в апеляційному, касаційному чи у виключному порядку» [10, с. 96-97].

В основу даної редакції ст. 65 КПК України покладено розроблений О. С. Тунтулою наступний **міждисциплінарний криміналістичний (процесуальний, парапроцесуальний та ордістичний) ступеневий сутнісно-видовий поділ практичних дій в антикримінальному судочинстві:**

1. Процесуальні дії:

1.1. Де-факто процесуальні дії, що пов'язані із отриманням доказів у передбаченому КПК України порядку:

- 1.1.1. Де-факто слідчі дії.
- 1.1.2. Де-факто судові дії.
- 1.1.3. Де-факто експертні дії.

1.2. Де-юре процесуальні дії, що мають забезпечити дотримання процедури КПК України щодо початку судочинства, ведення досудового слідства, судового розгляду і перегляду справи та основ виконання слідчих і судових рішень:

- 1.2.1. Де-юре слідчі дії.
- 1.2.2. Де-юре судові дії.
- 1.2.3. Де-юре експертні дії.
- 1.2.4. Де-юре захисні дії.
- 1.2.5. Де-юре обвинувальні дії.

2. Позапроцесуальні дії чи заходи:

2.1. Парапроцесуальні дії:

2.1.1. Де-факто парапроцесуальні дії – дії, пов'язані з отриманням орієнтуючих відомостей із порушенням вимог КПК України чи поза межами даного кодексу, але із використанням складових частин криміналістичної методики боротьби зі злочинами:

- 2.1.1.1. Де-факто параслідчі дії.
- 2.1.1.2. Де-факто парасудові дії.
- 2.1.1.3. Де-факто параекспертні дії.
- 2.1.1.4. Де-факто паразахисні дії.
- 2.1.1.5. Де-факто параобвинувальні дії.

2.1.2. Де-юре парапроцесуальні дії – дії із взаємопов'язаного версіювання, планування та організації процесу боротьби зі злочинами за допомогою складових частин криміналістичної методики її ведення:

- 2.1.2.1. Де-юре параслідчі дії.
- 2.1.2.2. Де-юре парасудові дії.
- 2.1.2.3. Де-юре параекспертні дії.
- 2.1.2.4. Де-юре паразахисні дії.
- 2.1.2.5. Де-юре параобвинувальні дії.

2.2. Негласні заходи:

2.2.1. Де-факто негласні заходи, що пов'язані із отриманням негласних відомостей у порядку, передбаченому правовою регламентацією негласної діяльності, а в перспективі – у порядку, передбаченому Кодексом ординістичного судочинства України.

2.2.2. Де-юре негласні заходи – негласні заходи, спрямовані на дотримання процедури взаємопов'язаного версіювання, планування та

організації процесу боротьби зі злочинами і правової регламентації негласної діяльності (порядку названого кодексу) [10, с. 112].

З викладеного варіанта ступеневого сутнісно-видового поділу практичних дій в антикримінальному судочинстві можна зрозуміти, по-перше, те, що всі дії такого роду складаються із процесуальних і позапроцесуальних дій. По-друге, позапроцесуальні дії (заходи), з одного боку, поділяються на парапроцесуальні (гласні позапроцесуальні) дії та ординістичні заходи, а з іншого боку, парапроцесуальні дії разом із процесуальними складають сутність криміналістичних дій. Але ж криміналістична тактика має розробляти тактичні прийоми проведення не тільки процесуальних дій, а й гласних позапроцесуальних дій, у тому числі й тих, які передбачені КПК України, але не є процесуальними, перш за все, отримання пояснення, процесуальним аналогом є допит.

По-третє, різновидом отримуючих дій, причому як криміналістичних, так й ординістичних, є: а) розвідувальні дії чи заходи, які спрямовані на отримання відомостей, що є таємницею слідства чи діяльності; б) контр-розвідувальні дії чи заходи, метою яких є забезпечення вказаної таємниці слідства або криміналістичної чи ординістичної діяльності.

Розвитком підходу О. А. Кириченка і пізніше Ю. Д. Ткача із розмежування криміналістичної та ординістичної діяльності є концепція О. С. Тунтули з приводу більш чіткого *розмежування криміналістичної (процесуальної, парапроцесуальної) та ординістичної діяльності* як системи пошукових, розшукових, отримуючих (у т. ч. розвідувальних з отримання відомостей, що є таємницею слідства чи діяльності; контр-розвідувальних: із забезпечення цієї таємниці) чи дотримуючих (із додержання процедури судочинства чи діяльності) та забезпечуючих, оцінюючих, використовуючих і документуючих відповідно гласних дій (прийомів) і ординістичних заходів (прийомів) [13, с. 47, 89].

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Викладені у даній лекції положення стосуються будь-якого часткового криміналістичного вчення, основи якого викладаються у техніці, в тому числі й зброєделіктики. Зокрема, особливості сутності, послідовності та інших закономірностей роботи з особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей полягають у тому, що власне вогнепальна, механічна чи вибухова зброя та сліди протиправного поводження з нею, тобто, сліди протиправного її виготовлення, переробки, прилаштування, застосування, зберігання, ремонту, збуту, придбання і транспортування, у т. ч. носіння, а також розкрадання, контрабанди та інших протиправних діянь зі слідами як легальних видів такої зброї, так і кримінальної зброї, тобто початково виготовленої, переробленої чи прилаштованої і конструктивно придатної для протиправного заповідання людині смертельних тілесних пошкоджень, фактично виступають у вигляді речових джерел антикримінальних відомостей.

У такому розумінні власне зброя є макрооб'єктом (макроречовим джерелом доказів чи інших видів антикримінальних відомостей), а сліди незаконного поводження з кримінальною вогнепальною, механічною чи вибуховою зброєю можуть бути як макрооб'єктами, так і мікрооб'єктами, ультрамікрооб'єктами та навіть латентнооб'єктами, наприклад, деякі сліди так званого близького пострілу, сліди металізації тощо.

Набуває актуальності й з'ясування особливостей роботи з особистісними джерелами антикримінальних відомостей, коли такого роду відомості отримують через особисте чи експертне дослідження різних видів кримінальної зброї та слідів протиправного поводження з нею. Без залучення спеціальних знань можна констатувати наявність лише легальної вогнепальної, механічної чи вибухової зброї заводського виготовлення, якщо вона має відповідне заводське (фірмове) клеймо. У всіх інших випадках виникає потреба у залученні спеціальних знань у формі експертизи, що й треба враховувати у процесі узагальнюючої оцінки доказів, які отримані від особистісних джерел щодо того чи іншого предмета чи пристрою, який виготовлений поза межами правомірного заводського технологічного процесу та перевіряється на причетність до кримінальної вогнепальної, механічної чи вибухової зброї. Викладені обставини впливають на якість процесу використання доказів та інших видів антикримінальних відомостей щодо вогнепальної, механічної та вибухової зброї, у боротьбі з незаконним зберіганням, носінням, іншим транспортуванням чи контрабандою й іншими

аналогічними протиправними діяннями із такою зброєю, коли треба доводити, що переслідуваний знав або повинен був знати, що здійснює вказані діяння власне з кримінальною вогнепальною, механічною або вибуховою зброєю. У такому сенсі й легальні види переліченої зброї, які зберігаються, транспортуються та охоплюються іншими протиправними діяннями, перетворюються у кримінальні види зброї.

СПИСОК

використаних джерел

1. Гросс Г. Руководство для судебных следователей как система криминалистики / Г. Гросс ; [пер. с нем. Л. Дудкин, Б. Зиллер]. – 4-е изд., доп. – СПб. : Тип. М. Меркушева, 1908. – 1040 с.
2. Кириченко А. А. Основы судебной микрообъектологии : монография / А. А. Кириченко. – Харьков : Основа, 1998. – 1220 с.
3. Кириченко А. А. Основы юридической одорологии (теорология, правовая процедура, методика) : монография / Кириченко А. А., Басай В. Д., Щитников А. М. – Ивано-Франковск ; Мн. : Изд-во Плай, ГЭКЦ МВД РБ, 2001. – 768 с.
4. Кириченко С. А. Сутність і класифікація антикримінальних доказів та їх особистісних і речових джерел : [навч. посібник] / С. А. Кириченко, Ю. О. Ланцедова, Ю. Д. Ткач, О. С. Тунтула. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ, 2009. – 384 с.
5. Кириченко С. А. Сутність і класифікація доказів та їх джерел у кримінальному судочинстві; генеза і можливості удосконалення : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Кириченко Сергій Анатолійович ; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2009. – 221 с.
6. Ланцедова Ю. О. Етапізація роботи з особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей : [навч. посібник] / Ю. О. Ланцедова, С. А. Кириченко, Ю. Д. Ткач, О. С. Тунтула ; за наук. ред. О. А. Кириченка. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 296 с.
7. Ланцедова Ю. О. Сутність і послідовність роботи з особистісними і речовими доказами у кримінальному судочинстві : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Юлія Олександрівна Ланцедова ; Харк. нац. ун-т вн. справ. – Харків, 2009. – 229 с.
8. Ткач Ю. Д. Методи криміналістики / Ю. Д. Ткач // Ольвійський форум – 2010: Стратегії України в геополітичному просторі : Міжнар. наук.-практ. конф. – 11-15.06. 2010 р. – Тези. Т. 10. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – С. 54-55
9. Томін С. В. Основні етапи роботи з джерелами особистісної інформації у процесі розкриття та розслідування злочинів : дис. ...

канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / С. В. Томін; ОНЮА. – Одеса, 2006. – 204 с.

10. Тунтула О. С. Сутність і класифікація де-факто процесуальних дій та форми представлення, оцінки і використання доказів в антикримінальному судочинстві : [навч. посібник : в 2 т.] / [Тунтула О. С., Кириленко Є. В., Коросташова Т. О. ; за наук. ред. проф. О. А. Кириченка]. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Т. 1 : Основна частина. – 2011. – 124 с.

11. Тунтула О. С. Сутність і класифікація де-факто процесуальних дій та форми представлення, оцінки і використання доказів в антикримінальному судочинстві : [навч. посібник : в 2 т.] / [Тунтула О. С., Кириленко Є. В., Коросташова Т. О. ; за наук. ред. проф. О. А. Кириченка]. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. – Т. 2 : Додатки. – 448 с.

ЗМІСТ

<i>План-конспект проведення лекції</i>	3
<i>Питання 1. Ступеневий сутнісно-видовий поділ антикримінальних відомостей</i>	4
<i>Питання 2. Поняття і ступеневий сутнісно-видовий поділ речових джерел антикримінальних відомостей</i>	9
<i>Питання 3. Ознаки і ступеневий сутнісно-видовий поділ особистісних джерел антикримінальних відомостей</i>	13
<i>Питання 4. Сутність, послідовність та інші закономірності роботи з особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей</i>	19
<i>Питання 5. Ступеневий сутнісно-видовий поділ практичних дій з отримання і форми представлення антикримінальних відомостей</i>	21
<i>Заключні положення</i>	25
<i>Список використаних джерел</i>	27

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

КОРОСТАШОВА Тетяна Олександрівна
ЛАНЦЕДОВА Юлія Олександрівна, канд. юрид. наук
ТКАЧ Юрій Дмитрович, канд. юрид. наук
ТУНГУЛА Олександра Сергіївна

КУРС ЛЕКЦІЙ З КРИМІНАЛІСТИКИ

**ОСНОВИ РОБОТИ ІЗ
ОСОБИСТІСНИМИ І РЕЧОВИМИ ДЖЕРЕЛАМИ
АНТИКРИМІНАЛЬНИХ ВІДОМОСТЕЙ**

За наук. ред. проф. О. А. Кириченка

Випуск 181

Редактор *Н. Засядько*

Комп'ютерна верстка *К. Дорофєєва*. Технічний редактор *О. Новосадовська*.
Друк *О. Полієцова*. Фальцювально-палітурні роботи *Ю. Шаповалова*.

Підп. до друку 03.04.2012 р.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсет.

Гарнітура «Times New Roman». Друк ризограф.

Умовн. друк. арк. 1,86. Обл.-вид. арк. 1,26.

Тираж 100 пр. Зам. № 3818.

Видавець і виготовлювач: ЧДУ ім. Петра Могили.

54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10.

Тел.: 8 (0512) 50-03-32, 8 (0512) 76-55-81, e-mail: vrector@chdu.edu.ua.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3460 від 10.04.2009 р.